

Učiteljski Tovariš

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Zaveza avstr. jugoslovanskih učit. društev. — Velika noč. — Novi okrajni šolski nadzorniki na Kranjskem. — Zmes — Društveni vestnik. — Vestnik. — Simon Jenko: Pesmi II. — Listnica uredništva.

Zaveza avstr. jugoslovanskih učit. društev.

Vabilo

k seji upravnega odbora

„Zaveze avstrijskih jugoslov. učiteljskih društev“,

ki bo dne 8. mal. travna t. l. ob 1. uri popoldne v hotelu „Štrukelj“ v Ljubljani. (Kolodvorske ulice).

Dnevni red:

1. Pozdrav predsednikov.
2. Poročilo tajnikovo.
3. Poročilo blagajnikovo.
4. Poročilo o Zavezinih listih.
5. Določitev kraja in časa XIII. glavne skupščine „Zaveze“.
6. Posamezni predlogi.

Vodstvo „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“.

V Ljubljani, dne 24. sušca 1901.

Tajnik:
Drag. Česnik.

Predsednik:
L. Jelenc.

Velika noč.

Velepomemben praznik praznuje naša cerkev: praznik vstajenja Gospodovega. Sovravštvo in zavist fanatizirane izraelskega duhovništva sta obsodili Sinu božjega — Njega, ki je učil vero ljubezni — k smrti, in kot zločinec, viseč na lesu križa med dvema zločincema, je izdihnil, ko so mu še v poslednjem hipu omočili od bolečin razpaljene in izsušene ustnice z grenkim žolčem . . .

A Njegov glas je splaval k nebu in je prosil Boga Očeta: „Oče, odpusti jim, saj ne vedo, kaj delajo!“

Tako nam govori zgodovina Kristusovega trpljenja in Njegove smrti.

Kolikor že ima lepote na sebi Spasiteljevo življenje, najlepši moment življenja in delovanja Boga-človeka je pač Njegova smrt, ko je truden nagnil glavo in umrl za svoje ideale.

Takrat je visela na križu resnica in pravica, a pod njo je obhajala svoje orgije umazanost in zloba.

Kristus je bil učitelj. Svoje nauke je učil z vso gorečnostjo, z vsem navdušenjem, z vso vztrajnostjo, ki

prešinja tistega, kdor je prepričan o resničnosti in dobroti tega, kar uči. V Njegovih besedah, navdahnjenih z vzneseno poezijo, je trepetala prava ljubezen. Njegov nauk je sezal v duše, ker je prihajal iz duše, blažil in tolažil je srca, ker je prihajal iz srca. Dvigal je siromake iz prahu, in Njegov prst je kazal proti nebu, kjer je pripravljeno večno domovanje tistim, ki so z duhom vdani Bogu. Kristus ni iskal posvetnega blaga in bogastva, svojega kraljevstva ni hotel imeti tu, kjer biva minljivost. Njegove roke niso segale po posvetni vladi, temveč so se v molitvah sklenjene dvigale proti solncu, ki je vrelec življenja. In ko je videl svetišče svojega Očeta, kako ga oskrunjajo dobičkaželjni in nenasitni krivonosni barantavci, takrat je z bičem izganjal iz tega, kar je last Njegovega Očeta, te oskrunjevalce hiše božje.

Kristus je bil najidealnejši človek, kar jih pozna zgodovina človeškega rodu! Kristus je bil najplemenitejši učitelj, kar jih pomni človeški um!

In število Njegovih učencev se je množilo. V utrujenih očeh je zopet zažarel ogenj, kadar so pokojno počivale na odkritosrčnem Njegovem obličju. V potrtem srcu je zaplapolala nova nada, kadar je padla vanje tolažilna Njegova beseda. Kakor kadar solnčni prameni posijejo na zemljo, tako so ob Njegovem nauku vzrasle nove kali v človeških dušah, kali, oznanjujoče bogato rast in bogat sad.

A On je videl blagovite svoje uspehe, pa je bil ponižen in krotak, vdan in ljubeč — a tudi ljubljen in sovražen kot vsak, ki uči pravico. Hodil je bos in razoglav, in preprosto je bilo Njegovo krilo. Ni se ščepiril v škrlatu in hermelinovih kožah, in solnčni žarki se niso lomili v zlatih, z dragulji posutih našitkih! Obsevali so z razkošno svojo toploto ponižnega učenika, ki ni posedal po blazinastih prestolih, temveč ki je hodil po kamenitih stezah od hiše do hiše ter učil in tolažil, zdravil in v ljubezni utrjal svoje ljudstvo. A spremljala ga je ponižna četa preprostega ljudstva, vdana svojemu učeniku z vsakim dihom. Njegovo spremstvo se ni košatilo v bogastvu in krasu — bilo je kmetiškoponižno kot je bil njegov učenik.

Kristus ni rotill ljudstva, naj sluša Njegove nauke, ljubezen, izvirajoča iz Njegovega srca, je objemala vse ljudi v enaki meri in jih priklepala nanj, ki jih je prišel odrešit in zveličat. Ljudstvo se mu ni vdalo, ker se ga je balo, ljudstvo se mu je vdalo, ker ga je ljubilo!

Da, ljubilo!

In sovražilo tudi! Tisti, ki jih je pohlepnost prikovala na zlato in gospostvaželjnost ter jim potisnila v roke nenasitne bisage, so sovražili Njega, ki je učil ljubezen in ponižnost.

Kristus ni trgal lačnim kruha od ust. On jih je sitil in žejnim ni jemal pijače, On jih je napajal. Zatorej so ga sovražili tisti, kateri so hoteli biti sami siti, sami napiti. Kristus je učil nauk bratoljubja in strpljivosti in svojim apostolom je zaklical: „Mir vam bodi!“ A ljudje niso hoteli ljubezni in miru, hoteli so boj in vlado, zatorej so sovražili Boga-človeka in ga pribili na križ.

In od sramu nad tako propalostjo, nad tolikim hudodelstvom je na Veliki petek zatemnelo solnce!

Potem pa se je zdrobila nepremagljivopremagljiva moč teme in smrti, in na Veliko nedeljo zjutraj je človeštvo, kar ga je ostalo poštenega, govorilo v navdušeni himni: „Slava Njemu, ki vstal je od smrti!“

Mračnjastvo je padlo, in zmagala je luč!

Od takrat pa do danes je preteklo stoletje za stoletjem . . .

Človeštvo, zakopano v skrb in togo, na zemlji žije tožne svoje dni! Kaj je krivo, da ne vladajo med nami normalne razmere? Neprestani boj, ki ga bijemo za obstanek, in pa tisti boj, ki ga bijejo Kristusovi nasledniki, ki pa so se odvrnili od svojega vzora, za prevlado, za moč, za posvetno bogastvo!

Z žalostjo moramo konstatovati, da ni danes cerkev to, kar bi morala biti. Le redko se zgodi, da razlaga v nji naš duhovnik božjo besedo, zakaj z naših prižnic grme ognjeni politiški govorniki, ki ščujejo ljudstvo proti šoli in učiteljstvu. Naši duhovniki so kot moderni Petri Amienski, ki kličejo naše ljudstvo na boj proti tistim, ki se upajo drugače misliti in ravnati, kakor mislijo in ravnajo sami. Kdor more trditi, da so to res pravi božji namestniki, ta more to, kar ni mogoče!

Po vseh slovenskih kronovinah je zavladal klerikalizem. Pohotno raste med nami kot ljulika med pšenico. Tem ljudem ni do miru in ljubezni, njim je do vlade in oblasti, do časti in denarja! Kar ima cerkev svetega, najsvetejšega, to jim ni dovolj sveto, da bi vsega tega ne zlorabljali, kadar jim velja pobiti kogarkoli, ki ni istega politiškega mišljenja. Dokazov za to imamo toliko, da bi ne bili kmalu gotovi, če bi hoteli vse navesti. Sicer pa jih poznajo naši bralci in naši somišljeniki, saj je pač mnogi izmed njih moral bridko občutiti sovraštvo klerikalnega duhovnika, ki se mu napno žile v sencih, kadar rohni zoper novo šolo in napredno učiteljstvo.

In kaj je zagrešila nova šola in kakšnega greha je krivo napredno učiteljstvo, da je zapadlo nemilosti naših pseudo-namestnikov božjih? Nič drugega se ni zgodilo, nego da se je izvila šola iz klerikalnega objema, da se brani tega objema naše učiteljstvo z vsemi močmi in da se uči v šoli ljubezen do resnice in pravice, da se poučarja veljava posameznikova, njegova svoboda, ki mu jo dajejo državni in božji zakoni, in njegova dolžnost, ki jo ima do teh zakonov. Nova šola hoče vzgajati in vzgojiti ljudi, ki mislijo s svojo glavo in čutijo s svojim srcem, ona neče in ne sme vzgajati sužnje v, ki molče uklonijo vrat pred vsakim, ki nosi slučajno talar, če ga je že vreden ali ne. Dušo hoče ohraniti tako, da pride čista tja, odkoder je prišla, a hoče jo tudi pripraviti, da ji bo lažja pot skozi življenje.

Naši klerikalni duhovniki pa bi radi imeli vse v svoji oblasti, zlasti se jim toži po šoli in učiteljstvu. Kakšna bi bila šola in kako bi se godilo nam, da se povrnejo oni časi, to nas pouči pogled v dobo konkordata. Zatorej ni samo v interesu šolstva, nego tudi v našem lastnem interesu, da se bojujemo z vsemi dopustnimi sredstvi proti klerikalizmu. Slovensko učiteljstvo je v tem boju vztrajno, neustrašeno — to priznava vsak, kdor motri naše delovanje. In kadar bo padel klerikalizem, ne bo to naša najmanjša zasluga.

Duhovnik naj se vrne v cerkev, ki jo je ostavil, da danes ubožica sameva in izgublja ugled. Tamkaj je duhovniku dovolj posla. Takrat, ko niso bili naši duhovniki samo politiki, nego ko so bili samo duhovniki, se je ljudstvo veselilo nedelj in praznikov, saj so po naših cerkvah razlagali pobožni svečeniki nauke Gospodove, in slovesno so donele orgle v slavo božjo. Od dela in prevar upehani zemljan je črpal tamkaj novih moči in se je vračal s potolaženim srcem domov. Danes besni, ko gre iz cerkve, ječji vihar v njegovem srcu, nego takrat, ko je šel v cerkev, da moli Boga miru in ljubezni! In mladina, ki kleči ob velikem oltarju in posluša te bojne govore, odpira nedolžna srca strastem in nestrpnosti, in vanja padajo okužena semena, ki zastrupljajo mlado dušo. Težak bo odgovor, gospodje, ki ga boste dajali pred stolom Gospodovim!

Naše učiteljstvo pa se bo slej kot prej bojevalo za svobodo duha, za novo šolo in — zase. Da, zase tudi! Kadar bodo dozorele naše pravne in gmotne razmere do pravičnosti, kadar bo izginil ves vpliv klerikalnih nenasitnešev, takrat bodo naše moči jačje in veljavnejše, in več bo imelo naše ljudstvo v enem letu od nas, nego je imelo ves čas od onih, ki so pretvorili naše cerkve v politiška zbirališča.

Zatorej se sedaj, ko zmaguje luč in ugaša tema, veselimo napredni ljudski učitelji dneva vstajenja. Pravica je večna, in končno mora zmagati kakor je takrat, ko so jo pribili na križ in položili v grob. Kdor pa se boji pravice, kdor se je prodal temi iz vzrokov, ki jih ne moremo imenovati plemenite, ta se ne veseli dneva vstajenja, zakaj žarki vzhajajočega solnca padajo po njem kot osrti biči, ki ga spominjajo samopašnosti in breznačajnosti. In v resnici: če bi bilo treba in če bi jim to prineslo kaj dobička, bi prodali tudi svojega Boga! Saj kdor proda sebe, proda drugega tem lažje.

Novi okrajni šolski nadzorniki na Kranjskem.

Na Kranjskem so imenovani za prihodjo funkcijsko dobo novi okrajni šolski nadzorniki. Toda ni popolnoma pravilno, če pravimo, da so imenovani novi nadzorniki, zakaj gospodje, katerim je poverjen nadzorniški posel, so bili že doslej nadzorniki, le g. vadniški učitelj Anton Maier je nov.

Priznati moramo brez laskanja, da so možje, ki bodo odslej nadzorovali naše šole, večši šolniki, ki jih je mnogoletna praksa izučila in seznanila z bistvom ljudskega šolstva ter z dolžnostmi in pravicami učiteljstva. Vendar se nam zdi umestno, da izpregovorimo dve, tri ob tej priliki, ko prevzemajo naši okrajni šolski nadzorniki svoje funkcije.